

תנאים של ליבה

תייגות: "המדינה תקבע את המינימום של לימודי חובה, הלשון העברית, היסטוריה, מדעים וכדומה, ותפקח על מילוי מינימום זה, אבל תיתן חופש מלא לכל זרם לנהל את החינוך לפי הכרתו".

דיני האישות שנגזרו על אזרחי ישראל מתוקף אותו מסמך הם בכייה לדורות. בן-גוריון, שסבור היה שהדת היא דבר שיחלוף עד מהרה מעל בימת ההיסטוריה, העניק בשרירות את מפתחות הזהות היהודית של המדינה שבדרך לאורתודוקסיה. איזו טעות היסטורית.

בן-גוריון היה נחוש להעמיד בפני ועדת החקיי"רה הבריטית חזות אחידה. הוא רצה לכצר את מעמדה של הסוכנות היהודית כממשלה בדרך, וחשש שאגודת ישראל תקלקל את השורה. כמה רעיונות התרוצצו אז בין צוותי החשיבה הבריטיים, חלקם דווקא מצאו חן בעיני כמה ממנהיגי החרדים. פרוציה יהודית-ערבית או קנטוניזציה של הארץ יכולות היו להעניק אוטונומיה תרבותית ודתית לחרדים, בלי אבק המרי-דה במלכות שמייים שבעצם השאיפה להקים מדינה יהודית בטרם בא משיח צדקנו.

בן-גוריון היה מוכן לשלם מחיר כבד עבור שתיקת החרדים. גם הם עצמם היו ברילמה. מצד אחד, באמת ובתמים התנגדו לרעיון הציוני. מצד אחר, הם העריכו שמדינה עלולה לקום. האמנם יהיה נכון מבחינתם לעמוד מנגד כאשר מוקדי הכוח בה ניתנים לכזי? לם אך לא להם?

כך נולדה אחת מהפשרות המפא"יניקיות המרהיבות לשמצה. הסטטוס קוו.

האמת היא שבן-גוריון כבר הוכיח עשרות שנים קודם, בבחירות לאסיפת היישוב ב-1920, כי מותר להקריב עיקרון חשוב אחד למען עיקרון חשוב אחר בלי למצמץ. החרדים התנגדו להצבעת נשים למוסדות היישוב. בן-גוריון לא רצה שהדבר ימנע מהחרדים להצביע, שכן אז הייצוגיות של המוסדות כלפי כולי עלמא הייתה נפגמת. יחד הגו פתרון עוועים. הנשים החרדיות לא יצביעו וכל קול של גבר חרדי יהיה שווה שני קולות. דרעי, ישי, אטיאס וגפני גם יחד היו יוצאים במחול מחנניים אם היו יכולים לקבל סידור כזה גם עתה. במפלגותיהם גם היום לנשים אין זכות להיבחר.

הסטטוס קוו, אם כן, לא ניתן למשה בסני אלא על ידי בן-גוריון בירושלים. במכתב קצר שנחתם על ידו ב-19 ביוני 1947 הוא מצהיר באוזני אגודת ישראל, כי הנהלת הסוכנות מילאה את ידו להבטיח שהשבת תהיה יום המנוחה; שהכשרות תישמר בכל מט"ח ממלכתי; שדיני האישות ינוהלו באופן שימנע "חלוקת בית ישראל לשניים" (כלומר, כדת משה וישראל כפרשנותה האור-תודוקסית); ושהחינוך החרדי יינהג מאוטונומיה, "ולא תהיה שום פגיעה מצד השלטון בהכרה הדתית ובמצפון הדתי של שום חלק בישראל". עם זאת, ביחס לחינוך התעקש בן-גוריון להוסיף הס-

בן-גוריון העניק גושפנקה היסטורית לדרישה העכשווית ללימודי ליבה במגזר החרדי. מינימום של לימודי חובה, הוא קרא לזה, ופירט: "לשון עברית, היסטוריה, מדעים וכדומה"

אך ההבטחה בתחום החינוך מהייבת עיון מדוקדק. מעניין לראות שבימים ההם דווקא החרדים הם שביקשו הגנה משיניו הדורסניות של הרוב בשם חופש הדת והמצפון. מי היה מאמין. היום, כשמ"נהיגי הרפורמים והקונסרבטיבים מבקשים לעמוד על זכויותיהם בשם אותם ערכים, ממחר"כ משה גפני – המושל ביד גסה בוועד דת הכספים ובאמצעותה בכנסת כולה – לסלקם מוועדתו. אולם ההסתייגות החכמה של בן-גוריון מהאוטונומיה לזרמי החינוך מעניינת אפילו יותר. בן-גוריון מעניק גושפנקה היסטורית לדרישה העכשווית ללימודי ליבה במערכות החינוך של המגזר החרדי. "מינימום של לימודי חובה", הוא קורא לזה, ואף מפרט: "לשון עברית, היסטוריה, מדעים וכדומה".

בימים אלה של הקמת קואליציה, כשיותר ממפלגה אחת הכיניסה למצעה מחויבות לבניית סטטוס קוו חדש ביחס דת ומדינה, ראוי ללמוד שוב את המסמך הישן ההוא, לפחות כדי ללמוד מט"עויותיו. ואז, במהירות, לגרוס אותו. ■
עו"ד יזהר הס הוא מנכ"ל התנועה המסורתית